

KONSTITUTSIYA-DAVLAT VA FUQAROLAR O'RTASIDAGI MUVOZANAT KAFOLATI

*Andijon davlat pedagogika instituti
Ijtimoiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi*

Xayrullo Ikromov

*Andijon davlat pedagogika instituti
Ijtimoiy-gumanitar fanlar va san'at fakulteti
Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi
302-guruh talabasi* **Ochilov Ibrohim**

Annotatsiya: Ushbu maqolada Konstitutsiyaning davlat va fuqarolar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Konstitutsiya davlat boshqaruvida qonun ustuvorligini kafolatlab, fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini belgilaydi. Shuningdek, u davlatning fuqarolar oldidagi mas'uliyati va fuqarolarning davlat oldidagi majburiyatlarini muvozanatga keltiradi. Maqolada Konstitutsiyaning ijtimoiy barqarorlik, adolat va demokratiya tamoyillarini ta'minlashdagi roli ham yoritilgan. Davlat hokimiyatining turli bo'g'inlari o'rtasidagi muvozanatni saqlash, xalqaro huquqiy tamoyillar bilan uyg'unlik va ijtimoiy shartnoma tushunchalari Konstitutsiyaning ahamiyatini yanada oshiradi.

Abstract: This article analyzes the role of the Constitution in ensuring the balance between the state and citizens. The Constitution guarantees the rule of law in state administration and defines the basic rights and freedoms of citizens. It also balances the responsibility of the state to the citizens and the obligations of the citizens to the state. The role of the Constitution in ensuring the principles of social stability, justice and democracy is also highlighted in the article. Maintaining balance between different levels of state power, harmony with international legal principles, and concepts of social contract increase the importance of the Constitution.

Аннотация: В данной статье анализируется роль Конституции в обеспечении баланса между государством и гражданами. Конституция гарантирует верховенство закона в государственном управлении и определяет основные права и свободы граждан. Он также уравнивает ответственность государства перед гражданами и обязательства граждан перед государством. Также в статье освещена роль Конституции в обеспечении принципов социальной стабильности, справедливости и демократии. Сохранение баланса между различными уровнями государственной власти, гармония с

Kalit soʻzlar: Konstitutsiya, davlat, fuqarolar, muvozanat, huquq va erkinliklar, qonun ustuvorligi, majburiyatlar, masʼuliyat, ijtimoiy shartnoma, demokratiya, adolat, davlat hokimiyati, xalqaro huquq, barqarorlik, siyosiy tizim.

Keywords: Constitution, state, citizens, balance, rights and freedoms, rule of law, obligations, responsibilities, social contract, democracy, justice, state power, international law, stability, political system.

Ключевые слова: Конституция, государство, граждане, баланс, права и свободы, верховенство закона, обязанности, ответственность, общественный договор, демократия, справедливость, государственная власть, международное право, стабильность, политическая система.

Kirish. Konstitutsiya – har bir davlatning huquqiy tizimi va jamiyatining asosiy hujjati hisoblanadi. U davlat tuzilishi, fuqarolarning huquq va majburiyatlari hamda jamiyatda tartib va barqarorlikni taʼminlashga yoʻnaltirilgan meʼyorlarni belgilaydi. Shu sababli, Konstitutsiya davlat va fuqarolar oʻrtasida muvozanatni kafolatlashda markaziy rol oʻynaydi. Konstitutsiya – davlatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy tuzilishini belgilovchi asosiy qonundir. Unda davlat hokimiyatining manbalari, faoliyat tamoyillari va fuqarolar huquqlarining kafollatlari aniq belgilangan. Bu, oʻz navbatida, davlatning jamiyat oldidagi masʼuliyatini mustahkamlab, fuqarolarning davlatga boʻlgan ishonchini oshiradi. Har bir fuqaroga huquq va erkinliklarni kafolatlash orqali Konstitutsiya jamiyatda adolat va tenglikni taʼminlaydi. Fuqarolar oʻz haq-huquqlarini bilishi va himoya qilishi orqali davlat bilan oʻzaro aloqada muvozanatni saqlaydi.

Konstitutsiya davlat boshqaruvining asosi boʻlib, uning mazmuni va ahamiyati jamiyat hayotining barcha jabhalariga taʼsir qiladi. Ushbu hujjat davlat hokimiyatining tuzilishi, funksiyalari va chegaralarini belgilaydi, shu bilan birga fuqarolarning asosiy huquq va erkinliklarini kafolatlaydi. Davlat va fuqarolar oʻrtasidagi muvozanatni saqlash uchun Konstitutsiya quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- Huquq va erkinliklarning kafolatlanishi
- Konstitutsiya fuqarolar uchun asosiy huquq va erkinliklarni belgilaydi, jumladan:
 - Shaxsiy huquqlar: hayot huquqi, shaxsiy daxlsizlik, adolatli sudlovdan foydalanish.
 - Ijtimoiy va iqtisodiy huquqlar: taʼlim olish, mehnat qilish, tibbiy xizmatdan foydalanish.
 - Siyosiy huquqlar: saylash va saylanish, soʻz erkinligi, tinch yigʻilishlar oʻtkazish huquqi.

Bu huquqlar davlatning har bir fuqaroning manfaatlarini himoya qilish majburiyatini yuklaydi. Shu bilan birga, fuqarolar o'z huquqlarini qonuniy yo'l bilan amalga oshirishi kerak.

Muvozanat deganda, davlatning fuqarolar manfaatlarini inobatga olgan holda boshqaruvi hamda fuqarolarning davlat oldidagi majburiyatlarini bajarishi tushuniladi. Konstitutsiya davlat va fuqarolar o'rtasida ikki tomonlama mas'uliyat tamoyilini ta'minlaydi:

1. Davlatning mas'uliyati: Konstitutsiya davlatni fuqarolar huquqlarini hurmat qilishga va ularga rioya etishga majbur qiladi. Masalan, fuqarolarning so'z erkinligi, ta'lim olish huquqi yoki mulk huquqi Konstitutsiya bilan kafolatlanadi.

Konstitutsiya davlat organlariga fuqarolar oldida mas'uliyat yuklaydi. Masalan: Qonun ustuvorligini ta'minlash: Davlat barcha fuqarolarga qonun oldida teng imkoniyatlar yaratishi shart.

Siyosiy erkinliklar kafolati: Demokratik jamiyatni rivojlantirish uchun erkin va adolatli saylov tizimi joriy qilinadi.

Ijtimoiy ta'minot: Davlat zaif ijtimoiy guruhlarini himoya qiladi, nogironlik, yosh bolalik yoki qarilik kabi holatlarda yordam beradi.

Fuqarolarning majburiyatlar:

Fuqarolar Konstitutsiyada belgilangan qoidalarni hurmat qilishlari, davlat oldidagi quyidagi majburiyatlarni bajarishlari shart:

Qonunga rioya qilish: Har bir fuqaro davlatning qonunlariga amal qilishi kerak.

Soliqlarni to'lash: Davlatni boshqarish va jamiyat ehtiyojlarini qondirish uchun fuqarolar soliqlarni to'lashga majburdir.

Vatan himoyasi: Fuqarolar tinchlikni saqlash va mamlakat xavfsizligini ta'minlashga hissa qo'shishlari kerak.

Konstitutsiyaning barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni.

Konstitutsiya davlat boshqaruvida qonun ustuvorligini ta'minlashning asosiy vositasidir. U orqali qonunlar ishlab chiqiladi va fuqarolar uchun teng imkoniyatlar yaratiladi. Bu jamiyatda nizolarni kamaytirish, ijtimoiy birdamlik va tinchlikni saqlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, Konstitutsiya davlat hokimiyatining turli bo'g'inlari – qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyatlari – o'rtasidagi muvozanatni ham belgilaydi. Bizning yangi tahrirdagi konstitutsiyamizning 11- moddasida "O'zbekiston respublikasi davlat hokimyatining tizimi- hokimyatning qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimyatiga bo'linishi prinsipiga asoslanadi"¹ deb

¹ O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi 11-moddasi.

ta'kidlab o'tilgan. Bu esa hokimiyatning bir qo'lda jamlanib qolishiga yo'l qo'ymaydi va demokratiya tamoyillarini mustahkamlaydi.

Har bir fuqaroga huquq va erkinliklarni kafolatlash orqali Konstitutsiya jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlaydi. Fuqarolar o'z haq-huquqlarini bilishi va himoya qilishi orqali davlat bilan o'zaro aloqada muvozanatni saqlaydi.

Xalqaro huquqiy tamoyillar bilan uyg'unlik.

Ko'pgina davlatlarning konstitutsiyalari xalqaro huquqiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirilgan. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi ham Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan qabul qilingan inson huquqlari bo'yicha xalqaro hujjatlarga mos ravishda ishlab chiqilgan. Bu xalqaro miqyosda O'zbekistonning obro'sini oshirishga va fuqarolar uchun qo'shimcha kafolatlar ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Konstitutsiya – davlat va fuqarolar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tartibga soluvchi huquqiy asosdir. U davlatning fuqarolar oldidagi mas'uliyatini belgilash bilan birga, fuqarolarni o'z majburiyatlarini bajarishga ham undaydi. Konstitutsiya orqali davlat va jamiyat o'rtasida muvozanat saqlanib, tinchlik, barqarorlik va taraqqiyot ta'minlanadi. Shu bois, Konstitutsiya nafaqat huquqiy hujjat, balki milliy birdamlik va mustaqillik ramzi sifatida ham ulkan ahamiyatga ega.

Konstitutsiya – bu jamiyatdagi huquqiy tartibning asosiy kafolati. U davlatni fuqarolar manfaatlarini himoya qilishga, fuqarolarni esa davlat qonunlariga rioya qilishga undaydi. Davlat va fuqarolar o'rtasidagi bu muvozanat jamiyatning barqaror rivojlanishi va adolatli boshqaruv tizimini shakllantirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, Konstitutsiya nafaqat davlat tuzilishi uchun, balki har bir fuqaroning huquq va erkinliklarini ta'minlash uchun ham bebaho ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi 2023-yil
2. Inson huquqlari umujahon deklaratsiyasi 1948-yil 10-dekabr.
3. Davlat huquq va nazariyasi 2019-y
4. A.Tadjibayev, K.R.Ramazonova “ Inson huquqlari” o'quv qo'llanmasi
5. Raxmonqulov H.R Fuqarolik huquqi va muammolari:Darslik, I-qism.